

OPMERKINGEN EN AANTEKENINGEN

Enkele beginselen der economische politiek

De redactie is zo vriendelijk, mij gelegenheid te geven in te gaan op enkele punten van kritiek, die in dit tijdschrift door collega Schouten¹⁾ zijn uitgebracht op mijn boek „Economic Policy — Principles and Design”²⁾. Ik doe dat met des te meer genoegen, nu Schouten blijkens zijn jongste boek³⁾ zeer belangrijke bijdragen tot het onderwerp heeft geleverd. En ik wil beginnen met hem op het hoofdpunt gelijk te geven. De reeks der modellen die ik in mijn boek heb gegeven is in zekere zin wat eenzijdig. Aan enkele verdere modellen die de meest algemene vraagstukken van de economische politiek raken is zeker behoefte. Dit geldt vooral wanneer men kwesties van de *economische orde* stelt. Ik heb dit zozeer gevoeld, dat ik reeds enige tijd bezig ben om dergelijke modellen te ontwerpen, voortbouwende, zoals ook door Schouten wordt aanbevolen, op de stellingen rond de Pareto-optima. Doel van dergelijk onderzoek kan b.v. zijn het vaststellen van de meest doelmatige omvang, onder verschillende omstandigheden, van de publieke sector in het economische leven. Ik hoop op dit onderwerp dus later terug te komen.

Intussen zijn in mijn boek wel enkele bijdragen tot deze klasse van vraagstukken ondernomen. Dat zij een wat rudimentair karakter hebben heb ik gemotiveerd met de stand van onze kennis. En dit is ook mijn voornaamste verdediging. Terwijl wij langzamerhand op het gebied van de quantitative relaties in het economisch mechanisme (of organisme) enige numerieke kennis hebben verzameld omtrent de grootte der krachten die daarbij een rol spelen, is dit op het gebied van de kwalitatieve relaties veel minder het geval. In een boek dat bedoeld is voor een wijder publiek en niet voor de enge kring der specialisten moet m.i. niet te veel worden gehandeld over zaken waarover nog weinig met zekerheid kan worden gezegd — en dan ben ik daarin waarlijk niet kieskeurig. Doch gaarne voeg ik hieraan toe dat meer had kunnen worden gezegd; collega Schouten geeft daarvan in zijn eigen boek het bewijs.

Een minder belangrijk argument ten gunste van mijn keuze van modellen schijnt mij nog, dat in de dagelijkse praktijk der economische politiek het hoofdgewicht valt op de korte-termijn adjusteringen van de volkshuishouding en dat slechts zeer zelden kwesties van economische orde worden gezien. Ofschoon feitelijk juist, is het argument

---

1) Prof. Dr. D. B. J. Schouten, Enkele beginselen van de algemeen-economische politiek. *De Economist* (December 1957) p. 817 e.v.

2) J. Tinbergen, *Economic Policy — Principles and Design*, Amsterdam 1956.

3) D. B. J. Schouten, *Exacte Economie*, Leiden 1957.

niet sterk, omdat men kan stellen dat ten onrechte de aandacht steeds valt op de korte-termijn maatregelen.

Collega Schouten beklagt zich over de gecompliceerdheid van het model dat in mijn boek de *inkomensverdeling* tracht te belichten. Hierop kan ik slechts antwoorden dat ik tevergeefs gezocht heb naar eenvoudiger modellen die de verdeling naar hoogte van de inkomens aanschouwelijk maken en tevens terugvoeren tot economische categorieën. Geen enkel leerboek licht ons daaromtrent in. Er bestaan statistische beschrijvingen — o.a. de bekende Pareto-verdeling —, maar deze verklaren niets, laat staan dat zij ons een inzicht geven in de middelen waarmee men de verdeling kan beïnvloeden. Inzichten daarover — en dan nog zeer controversiële — bestaan alleen ten aanzien van de functionele verdeling in uiterst grove categorieën. Wellicht kunnen we hier zeggen dat de eerste stappen pas gezet zijn en dat we daarom het „ware” nog niet kennen, waarvan het kenmerk de eenvoud zou zijn, die Schouten ook hier zoekt en ik met hem.

Een aantrekkelijke controverse blijft — een beetje — tussen ons bestaan, wanneer ik mijn stokpaard bestijg en herhaal dat de *kennis der oorzaken van een of ander euvel niet noodzakelijkerwijs nuttig is voor de kennis der middelen* waarmee men dat euvel kan elimineren. Ik denk niet dat Schouten in ernst mijn stelling bestrijden wil, doch dat hij meent dat die stelling een minder omvangrijk gebied van toepassing heeft dan ik denk. Dat er ten minste enkele gevallen bestaan waarin de oorzaken irrelevant zijn voor de bestrijding van een euvel zal iedereen toegeven: er zijn nu eenmaal oorzaken waaraan men niets kan veranderen. In zulke gevallen kunnen daarom de middelen niet bestaan uit het terugschroeven van de oorzaken en dat betekent dat men de bestrijding op andere wijze moet ondernemen. Als een der afzetgebieden voor onze export zijn grens sluit voor een bepaald produkt, zoeken wij in de regel maar andere afzetgebieden. Laat ik Schouten nog eens toegeven dat er ook gevallen zijn, waar de studie der oorzaken wel van directe betekenis is voor de bestrijding van een euvel en dat in zeer veel gevallen die studie van indirecte betekenis is.

Mijn betogen over de *onbelangrijkheid van prijsbewegingen* — in het bijzonder van *productiefactoren* — voor de *regulering van de omvang der productie* hebben alleen betrekking op de korte-termijnregulering in grote landen — overigens een zaak van voldoende belang voor ons allen om met enige nadruk te worden gesteld. Voor lange-termijnregulering en voor kleine landen heb ik de betekenis van het loon als een der instrumenten bepaald beklemtoond.

De verklaring van de *bewegingen van onze uitvoer en zijn prijzen*, in onderling verband, blijft een merkwaardige zaak. Schouten maakt hierover enige m.i. juiste opmerkingen, waarvan de consequenties echter nog slechts zeer ten dele zijn getoetst aan microstatistisch materiaal, terwijl ze wat hun macrowerking betreft van de vroeger gevolgde verklaring niet zo sterk afwijken. De verschillende werking van een loonsverhoging op de export voor bedrijven die nog een winstmarge hebben en bedrijven die er geen meer hebben betekent wel voor elk bedrijf afzonderlijk een plotselinge wijziging in die werking; maar voor het geheel van de export niet. Ten aanzien van het argument dat de absolute hoogte der marges een rol speelt en dat men daarom niet slechts op de jaarlijkse verschillen kan afgaan, zou een dergelijk antwoord kunnen worden gegeven, als men mag aannemen dat er altijd grens-

ondernemingen zijn, ook in een hoogconjunctuur. Zoals gezegd, hier schijnt micro-onderzoek op zijn plaats. Dit laatste geldt ook voor de kwesties door Schouten in zijn laatste opmerking aangerood: de invloed van de *belastingen op de investeringen, de besparingen en de consumptie*. Wij staan hier nog maar aan het begin van empirisch werk (waarvan onlangs een goed voorbeeld werd gegeven door George F. Break⁴⁾), dat ook nodig is om verdere inzichten te verkrijgen in de te verwachten resultaten van meer diepgaande hervormingen. Ik denk hier aan hervormingen op het gebied van de eigendomsrechten, die immers een zo grote rol spelen in de discussies over de optimale economische orde en reeds werden genoemd in het begin van deze aantekening.

J. TINBERGEN.

---

4) George F. Break, „Income Taxes and Incentives to work: an Empirical Study”, American Economic Review XLVII (1957) p. 529.